

UNIVERSITATEA DE VEST
"VASILE GOLDIȘ"
din ARAD

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДВНЗ «УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»
ЮРИДИЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ КАФЕДРА КОНСТИТУЦІЙНОГО ПРАВА
ТА ПОРІВНЯЛЬНОГО ПРАВознавства
ІНСТИТУТ ДЕРЖАВИ І ПРАВА КРАЇН ЄВРОПИ
НАУКОВО-ДОСЛІДНИЙ ІНСТИТУТ ТЕОРІЇ ТА ПРАКТИКИ ПРАВОСУДДЯ
АСОЦІАЦІЯ МІЖНАРОДНОГО ОСВІТНЬОГО
ТА НАУКОВОГО СПІВРОБІТНИЦТВА
ЮРИДИЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ УНІВЕРСИТЕТУ ІМ. В. ГОЛДІША
(М. АРАД, РУМУНІЯ)

КОНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВЕ БУДІВНИЦТВО НА ЗЛАМІ ЕПОХ: ПОШУКИ ОПТИМАЛЬНИХ МОДЕЛЕЙ

Матеріали міжнародної
науково-практичної конференції

22 червня 2021 р.

Ужгород • РІК-У • 2021

УДК 342.4(063)

К 65

К 65 **Конституційно-правове будівництво на зламі епох: пошуки оптимальних моделей: матеріали міжнародної науково-практичної конференції, м. Ужгород, 22 червня 2021 р.** Ужгород: Ужгородський національний університет, 2021. – 268 с.

ISBN 978-617-8046-00-2

У збірнику представлено стислий виклад доповідей і повідомлень, поданих на міжнародну науково-практичну конференцію «Конституційно-правове будівництво на зламі епох: пошуки оптимальних моделей», яка відбулася на базі юридичного факультету Ужгородського національного університету 22 червня 2021 р.

УДК 342.4(063)

ISBN 978-617-8046-00-2

© ДВНЗ «Ужгородський
національний університет, 2021
© Видавництво «РІК-У», 2021

Справедливий Закон –
найвища суспільна мудрість

Щербанюк О.В.
д.ю.н., проф., зав. каф. процесуального права
Чернівецького національного університету
імені Юрія Федьковича
м. Чернівці, Україна

СТРАТЕГІЯ РЕФОРМУВАННЯ КОНСТИТУЦІЙНОГО СУДОЧИНСТВА В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Зрозуміти логіку конституційного процесу завжди було завданням політичної та правової думки. Для аналізу конституційних змін недостатньо розділяти правовий та політологічні підходи, необхідно розуміти вплив різноманітних факторів на конституційний процес. Стабільність демократичного переходу в умовах конфронтації перехідних періодів пов'язана не тільки з прийняттям ліберальної конституції, але й зі створенням системи гарантій від повернення назад. Це передбачає створення та постійне відтворення на основі конституції того соціального консенсусу, якого не було до її прийняття. Але стабільність системи не гарантована прийняттям нового права: співвідношення нових конституційних норм та існуючої соціальної реальності може займати цілу епоху, включаючи послідовні етапи їх зближення, протиставлення та органічного синтезу старого та нового права. Так виникає основа для явища конституційної циклічності, яке виражається деконституціоналізацією, конституціоналізацією та реконституціоналізацією [1, с. 9].

Наразі в Україні існує конституційна дилема, тобто виникла ситуація, коли один із найвищих за юрисдикцією судів у країні зробив спробу скасувати чи навіть порушити ту антикорупційну архітектуру, яка почала лише вибудовуватися. Це викликало багато побоювань з боку міжнародних партнерів та і українського суспільства. 27 жовтня 2020 року Конституційний Суд України визнав неконституційною статтю 366-1 Кримінального кодексу, що передбачає покарання за недостовірне декларування. Зокрема, КС визнав неконституційними повноваження НАЗК з перевірки декларацій чиновників, моніторингу способу життя суб'єктів декларування, встановлення своєчасності подання декларацій, а також положення про відкритий доступ до декларацій в Єдиному державному реєстрі.

Криза, у якій наразі перебуває Конституційний Суд України, має фундаментальну політичну причину. Для вирішення проблеми, яка виникла після рішень Конституційного Суду щодо антикорупційного законодавства, потрібно вжити деякі кроки, зокрема перезапустити комплексну судову реформу.

Конституційна реформа 2016 року позиціонувалася як комплекс заходів з унеможливлення неправомірного тиску з боку гілок влади на Суд, зміцнення незалежності Суду. Втім без якісного кадрового наповнення ситуація не зміниться. Квотний порядок обрання чи призначення суддів Конституційного Суду України звів нанівець шанси визнаних науковців та правників, зробивши політичний фактор визначальним у процедурі відбору. Крім того, існуючий закон про Конституційний Суд України знівельював систему стримань і противаг, яка мала б запобігати узурпації та монополізації влади цим органом. Відчувши повну безкарність, деякі особи, що мають зараз домінуючий вплив у Конституційному Суді України, почали використовувати свої посади у власних інтересах, і всупе-

реч інтересам людей та держави. Отже, для вирішення цієї безпрецедентної конституційної кризи необхідно діяти негайно шляхом змін до профільного закону.

Основними проблемами, які зумовлюють необхідність удосконалення діяльності Конституційного Суду України, є: відсутність механізму підтвердження добросовісності судді Конституційного Суду України, який унеможливило недобросовісну поведінку, недотримання стандартів професійної етики, толерування корупційних проявів; недосконалість процедур конкурсного відбору кандидатур на посаду судді Конституційного Суду України; функціональна недосконалість системи конституційного провадження; відсутність належних механізмів притягнення суддів Конституційного Суду України до дисциплінарної відповідальності; відсутність дієвих механізмів моніторингу виконання суддями Конституційного Суду України антикорупційних обмежень та заборон; недостатня комунікаційна політика Конституційного Суду України; недостатній рівень суспільної довіри до органу конституційної юрисдикції в Україні.

Указом Президента України від 11 червня 2021 року № 231/2021 була затверджена Стратегія розвитку системи правосуддя та конституційного судочинства на 2021 – 2023 роки [2].

В Стратегії наголошується, що «існує нагальна необхідність забезпечити дотримання принципів верховенства права, повного і всебічного розгляду справ, обґрунтованості рішень і висновків Конституційного Суду України зі збереженням засад незалежності і недоторканності суддів Конституційного Суду України. Результатом реалізації Стратегії має стати ефективне конституційне судочинство, яке забезпечить справедливий розгляд справ Конституційним Судом України, ухвалення ним обґрунтованих рішень і висновків. Судді Конституцій-

ного Суду України мають бути добросовісними правниками із визнаним рівнем професійної компетентності та мати високі моральні якості, залишаючись вільними від будь-якого політичного впливу та підзвітними лише суспільству».

Основною метою Стратегії щодо розвитку конституційного судочинства є визначення пріоритетів щодо удосконалення конституційно-правового регулювання, насамперед з питань порядку добору суддів Конституційного Суду України, забезпечення їх добросовісності, професійної компетентності та політичної неупередженості, прозорих підстав та дієвих механізмів притягнення суддів до відповідальності, гарантування прийняття Конституційним Судом України обґрунтованих рішень і висновків, що ґрунтуються на засадах верховенства права, пріоритету прав і свобод людини, на цінностях і принципах, визначених Конституцією України.

Завданнями щодо розвитку конституційного судочинства є: визначення основних проблем інституційного функціонування Конституційного Суду України; визначення проблемних питань конституційно-правової регламентації статусу суддів Конституційного Суду України, організаційних засад їх діяльності та взаємодії з інститутами суспільства; визначення напрямів удосконалення нормативної основи діяльності Конституційного Суду України та першочергових заходів з розвитку конституційного судочинства; підвищення ефективності та обґрунтованості прийняття рішень і висновків Конституційним Судом України, зміцнення довіри суспільства до його діяльності.

Що треба зробити прямо зараз, які перші кроки?

По-перше, слід відмовитись від квотного порядку призначення (обрання) суддів Конституційного Суду України. Затвердити єдину відкриту конкурсну процедуру і створити єдину

конкурсну комісію за участі представників європейських правничих інституцій (ЄСПЛ, Венеціанська комісія), а також наших шановних професорів-конституціоналістів, суддів Конституційного Суду України у відставці. На підставі результатів такого конкурсу Комісія пропонує список з трьох осіб на одну посаду, з яких вибирає суб'єкт призначення: Верховна Рада, Президент, З'їзд суддів.

По-друге, встановити виключну підсудність щодо спорів суддів Конституційного Суду України з Конституційним Судом України у Верховному Суді Касаційним адміністративним судом. Велика Палата Верховного Суду має стати апеляційною інстанцією для цих спорів.

З метою запобігання штучного затягування з розглядом конституційних звернень встановити 6-місячний термін їх розгляду, а у випадку не ухвалення рішення протягом одного року вважати, що закон (його окремі положення), який підлягає перевірці на конституційність, є конституційним (граничний термін), а справа підлягає закриттю.

Встановити обов'язкову вимогу у 6 голосів для ухвалення рішень з конституційних скарг у Сенаті, оскільки вже зафіксовані випадки штучного пониження кворуму з метою зменшення необхідної кількості голосів «за».

Зменшити фіксовану суддівську винагороду для суддів Конституційного Суду України.

Процесуальну процедуру слід детально визначити законом. Так, законодавство про конституційні суди більшості країн передбачають, що такі правила мають визначатись саме законом, а не Конституційним судом. Це пов'язано з тим, що процесуальні правила конституційного провадження напряму пов'язані з реалізацією прав людини, і тому повинні бути визначені законом.

Література:

1. Медушевский А.Н. Теория конституционных циклов. М., Издательский дом ГУ ВШЭ, 2005. С. 9.
2. Указ Президента України від 11 червня 2021 року № 231/2021 «Про Стратегію розвитку системи правосуддя та конституційного судочинства на 2021 – 2023 роки». URL: <https://www.president.gov.ua/documents/2312021-39137>

Марченко М.В. ДО ПИТАННЯ ПРАВОВОЇ ПРИРОДИ АКТИВ КОНСТИТУЦІЙНОГО СУДУ УКРАЇНИ У КОНТЕКСТІ АНАЛІЗУ ПРАКТИКИ КОНСТИТУЦІЙНОГО СУДУ УКРАЇНИ ...	158
Медвідь А. Б. ЩОДО ПРАКТИКИ ОФІЦІЙНОГО ТЛУМАЧЕННЯ ПРАВА НА СУДОВИЙ ЗАХИСТ ГАРАНТОВАНОГО КОНСТИТУЦІЄЮ УКРАЇНИ	165
Сарай А.І. КОНЦЕПТУАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ПРАВА НА СПРАВЕДЛИВИЙ СУД: ПРАВОВІ ПОЗИЦІЇ ЄСПЛ	172
Свида О.Г. ПРИСЯГА ПРОФЕСІЙНИХ СУДДІВ ЗА ЗАКОНОДАВСТВОМ УКРАЇНИ ТА ДЕРЖАВ-ЧЛЕНІВ ЄС: ОКРЕМІ ПИТАННЯ	177
Сиза Н.П. УЧАСТЬ НАРОДУ У ЗДІЙСНЕННІ ПРАВОСУДДЯ ЧЕРЕЗ ПРИСЯЖНИХ: ПЕРСПЕКТИВИ ВДОСКОНАЛЕННЯ РЕАЛІЗАЦІЇ КОНСТИТУЦІЙНОЇ ЗАСАДИ В КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ УКРАЇНИ	184
Щербанюк О.В. СТРАТЕГІЯ РЕФОРМУВАННЯ КОНСТИТУЦІЙНОГО СУДОЧИНСТВА В СУЧАСНИХ УМОВАХ	190

Напрямок 4

ПРИРОДА ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ В СУЧАСНІЙ ДОКТРИНІ КОНСТИТУЦІОНАЛІЗМУ.....	196
Єленіна Ж.М. ФУНКЦІОНАЛЬНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ ТА СПЕЦИФІКА ГІБРИДНОЇ МОДЕЛІ СУДУ ПРИСЯЖНИХ	196
Зозуля О.І. ГАРАНТІЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТИМЧАСОВОЇ СЛІДЧОЇ КОМІСІЇ ЯК СКЛАДОВА ЕФЕКТИВНОСТІ ПАРЛАМЕНТСЬКОГО РОЗСЛІДУВАННЯ.....	199
Ісламова А.В. ДИСКРЕЦІЙНІ ПОВНОВАЖЕННЯ ОРГАНІВ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ ЩОДО БЛАГОДІЙНИЦТВА У КОНТЕКСТІ КОНСТИТУЦІЙНОГО ЗНАЧЕННЯ СОЦІАЛЬНОЇ ФУНКЦІЇ ДЕРЖАВИ.....	206

**КОНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВЕ
БУДІВНИЦТВО НА ЗЛАМІ ЕПОХ:
ПОШУКИ ОПТИМАЛЬНИХ МОДЕЛЕЙ**

Матеріали міжнародної
науково-практичної конференції

22 червня 2021 р.

Верстка – І.І. Полянської

Дизайн обкладинки – О.В. Миколіук

Підписано до друку 29.06. 2021р. Формат 60x84/16.
Папір офсетний. Гарнітура Literata. Цифровий друк.
Умовно-друк. арк. 15,6. Тираж 200. Замовлення № 2097.

Оригінал-макет виготовлено та видруковано:
ТОВ «РІК-У», 88000, м. Ужгород, вул. Гагаріна, 36
Свідоцтво: Серія ДК № 5040 від 21 січня 2016 року